

Preventivní program

Natálie Elichová, Pavla Dubská

2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

OBSAH

O PROGRAMU	3
1. ČÁST PROGRAMU (65 MINUT), BEZPEČNOST A PRAVIDLA NA INTERNETU	3
2. ČÁST PROGRAMU (75 MINUT), SOCIÁLNÍ SÍŤ-ČÁST PRVNÍ	4
3. ČÁST PROGRAMU (80/120 MINUT), SOCIÁLNÍ DÍTĚ-ČÁST DRUHÁ	6
4. ČÁST PROGRAMU (75 MINUT), RIZIKA V ON-LINE PROSTŘEDÍ ČÁST PRVNÍ (SEXTING)	6
5. ČÁST PROGRAMU (90 MINUT), RIZIKA V ON-LINE PROSTŘEDÍ ČÁST DRUHÁ (KYBERGROOMING)	9
6. ČÁST PROGRAMU (90 MINUT), RIZIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ (BEZPEČÍ + UKÁZKOVÉ SITUACE)	11

O PROGRAMU

Téma: Rizikové chování na internetu, Sexting, Kybergrooming, Bezpečnost v online prostředí.

Název programu: #safeonline.

Cílová skupina: 5. – 9. ročník základní školy.

Jako celek je program určen pro žáky 8. a 9. tříd. Převážná většina aktivit je po úpravě materiálů vhodná pro všechny z výše uvedených ročníků.

Délka programu: cca 3 měsíce (celkem 6 oblastí, jednou za 2 týdny jedna oblast).

Pracovníci: učitelé, metodik prevence, výchovný poradce, přednášející z Linky bezpečí.

Dlouhodobé cíle:

- Žák dokáže vyjmenovat a vysvětlit pravidla bezpečného chování na internetu a sám se dokáže v internetovém prostředí bezpečně pohybovat.
- Žák umí vysvětlit, jak internetové prostředí funguje, v čem spočívají jeho rizika, jak se jim vyhnout, popřípadě jak je řešit a na koho se může v případě problémů obrátit.
- Žák umí interpretovat a vysvětlit pojmy spojené s internetovým prostředím.
- Žák je schopen zanalyzovat dění ve svém online prostoru a správně vyhodnotit jednání své i druhých.
- Žák dokáže aplikovat získané poznatky do svého každodenního online života.

1. část programu (65 minut), Bezpečnost a pravidla na internetu

Brainstorming – (10 minut) Úvod do tématu, otázka – Co se vám vybaví, když se řekne slovo internet? Žáci odpovídají jeden po druhém a vždy svou odpověď zdůvodní či vysvětlí, proč právě řekli tu určitou věc. Učitel vše zapisuje na tabuli. Vzniká myšlenková mapa.

Dílčí cíle k aktivitě: žák se seznámí s probíraným tématem.

Kartičky – (10 minut) Žáci sedí v kruhu, uprostřed jsou umístěny kartičky s pojmy z internetového prostředí otočené tak, aby je žáci neviděli. Postupně si každý z nich jednu kartičku vytáhne a daný pojem přečte. Pokud ho zná, vysvětlí ho ostatním spolužákům, pokud ne, slova se může ujmout ten kdo pojem zná. Pokud nikdo z žáků neví, slova se ujme učitel, který pojem vysvětlí.

Dílčí cíle k aktivitě: žák zná a dokáže vysvětlit termíny používané v online prostředí.

Plusy a mínusy – (15 minut) Každý obdrží papír, který si rozdělí na 2 sloupce s názvem plusy/co mi přináší a mínusy/co mi bere. Dostanou chvíli času a postupně si zapisují vše co je napadne, co jim internet přináší a co jim naopak bere. Poté je pár žáků vybráno, aby své sloupce přečetli a odůvodnili svá rozhodnutí. Lze pak rozvinout i širší diskusi.

Dílčí cíle k aktivitě: žák dokáže vyhodnotit klady a zápory používání internetu.

Sestav desatero – (20 minut) Žáci se rozdělí do dvojic, v kterých budou spolupracovat. Klidně i jen tak, jak spolu sedí v lavici. Do dvojice dostanou kousek textu. Na něm je pospána určité situace. Žáci situaci mezi sebou prodiskutují a mají za úkol posoudit, zda se daný člověk zachoval správně či ne, a jaké pravidlo z toho vyplývá. Po chvíli text přečtou, řeknou, na co přišli a vyplývající pravidlo se zapíše na velký arch papíru. Tak vznikne Desatero, které se může někam do prostoru třídy vyvěsit a žáci ho tak budou mít stále na očích.

Dílčí cíle k aktivitě: žák zná pravidla bezpečného internetu a dokáže posoudit a vyhodnotit jednotlivé situace, se kterými se zde může setkat.

Zahesluj – (10 minut) Žákům jsou představeny pravidla a zásady tvoření bezpečného hesla. Dostanou chvíli času, aby si sami podle těchto instrukcí bezpečné heslo vytvořili. Pár z nich je pak vyzváno, aby heslo napsali na tabuli a ostatní spolužáci zhodnocují, zda je heslo vytvořeno správně.

Dílčí cíle k aktivitě: žák ví, jak je důležité mít zabezpečené své uživatelské účty a umí správně vytvořit přístupové heslo k nim.

Vhodné pro žáky 5. – 9. ročníků.

Pracovníci: učitel, metodik prevence.

Prostory: třída.

Pomůcky potřebné k realizaci: tabule, křídly/fixy na tabuli, kartičky s pojmy z internetového prostředí, papíry A4, velká arch papíru.

2. část programu (75 minut), Sociální sítě-část první

Zahříváčka – (5 minut) Učitel žákům pokládá otázky: Kdo z vás používá sociální sítě? Jaké sociální sítě používáte? Myslíte si, že znáte pravidla těchto sítí? Kolik času průměrně za den strávíte na sociálních sítích? A další. Žáci se vždy přihlásí nebo odpovídají na danou otázku.

Dílčí cíle k aktivitě: udělat si přehled, jak jsou žáci v sociálních sítích zbláhli, jaké mají názory, postoje a zkušenosti.

Googli co můžeš – (30 minut) Pro tuto aktivitu je nutné žáky rozdělit dopředu do skupin, aby si mohli nachystat potřebné materiály. Každé skupině je přidělena jedna z nejpoužívanějších sociálních sítí. O této síti mají za úkol zjistit pravidla jejího užívání, jaké používá logo a jaký má význam, věkovou hranici, je-li stanovena, za jakým účelem byla síť původně založena, jestli se přes danou síť dá vydělávat a jak, a co nejvíce dalších zajímavostí. Vše zpracovávají na větší arch papíru jako takový menší projekt. Při tvoření mají k dispozici internet, aby si mohli dohledávat další informace, které by jim scházely, nebo na které by při přípravě zapomněli. Nakonec každá skupinka představí ostatním, co o dané síti zjistila, co je třeba překvapilo atd. Učitel může pokládat doplňující otázky.

Dílčí cíle k aktivitě: žák si umí vyhledat potřebné informace, dokáže se v nich orientovat, zpracovat je a předat dál.

Soukromé nebo osobní – (10 minut) Žáci dostanou do skupiny papír, který si rozdělí na 2 sloupce, soukromé a osobní. Při zakládání profilu o sobě sdělují různé informace, na nich teď je, aby rozhodli, jestli jsou soukromého rázu, mohou je tedy veřejně uvést, nebo osobního, a jejich sdělení by jim mohlo přinést problémy. Učitel jim předčítá z připravené nabídky a žáci po dohodě s ostatními ve skupině pojem zařadí. Následně je s nimi seznam hromadně probrán a prodiskutován.

Dílčí cíle k aktivitě: žák dokáže rozlišit rozdíl mezi soukromými a osobními informacemi a ví, jaké informace a komu je může sdělovat.

Přidej kamaráda/sledujícího – (30 minut) Zvolíme síť Facebook nebo Instagram a podle toho si připravíme materiály, princip je však pořád stejný. Máme 8 očíslovaných obálek, na každé z nich je nalepená identita/profil s informacemi a fotkou, které o sobě daný člověk sdílí. Zde jsou často pozměněné a falešné informace. Uvnitř zalepené obálky je vždy ukryta pravá identita jedince. Žáci se rozdělí do skupin po 4 a obálky mezi nimi kolují. Ke každému číslu si poznačí, zda by danou žádost od člověka přijali či ne. Až skupinami projdou všechny obálky, začnou se jedna po druhé otevírat. Žáci vždy sdělí, jestli žádost přijali či ne a proč. Poté je jim přečtena skutečná identita. V průběhu odhalování pravých identit je vedena diskuse s učitelem.

Dílčí cíle k aktivitě: žák si uvědomuje riziko přijímání žádostí od cizích lidí na sociálních sítích a možné důsledky.

Vhodné pro žáky 5. – 9. ročníků.

Pracovníci: učitel, metodik prevence.

Prostory: třída.

Pomůcky potřebné k realizaci: tabule, křídly/fixy na tabuli, kartičky s pojmy z internetového prostředí, papíry A4, velká arch papíru.

3. část programu (80/120 minut), Sociální dítě-část druhá

Vytvoř si svůj profil – 80 minut. Pro 5. – 7. ročníky. Žáci obdrží větší výkres. Jejich úkolem je vytvořit si svůj vlastní profil tak, aby vypadal zajímavě a kreativně, upoutal na první pohled, ale zároveň aby splňoval všechny zásady a pravidla, se kterými se v předchozích částech seznámili. Fantazii se meze nekladou, mohou použít jakoukoliv výtvarnou techniku.

Dílčí cíle k aktivitě: žák dokáže propojit a prakticky aplikovat již získané informace a zpracovat je i kreativní formou.

Vytvoř vlastní sociální síť – 120 minut. Žáci 8. – 9. ročníků. Žáci se rozdělí do skupinek po 4-5 lidech. Dostanou velký arch papíru, na který vše zpracují. Mohou použít jakékoliv výtvarné techniky. Za úkol mají vymyslet vlastní sociální síť a vše co k ní patří, např. její pravidla, jaké funkce by nabízela, zda by byla zdarma nebo placená, návrh loga, jak by vypadal profil na síti, podoba aplikace, zabezpečení a ochrana před riziky a další. Žáci se mohou inspirovat u nyní fungujících sítí či aplikací.

Dílčí cíle k aktivitě: žák dokáže propojit a prakticky aplikovat již získané informace a zpracovat je i kreativní formou.

Pracovníci: učitel, metodik prevence.

Prostory: třída určená pro výtvarnou výchovu.

Pomůcky potřebné k realizaci: papíry, počítač + tiskárna, fixy, pastelky, barevné papíry, nůžky, lepidlo, tempery/vodové barvy.

4. část programu (75 minut), Rizika v on-line prostředí část první (Sexting)

Materiály pro studenty - [sexting.cdr \(e-bezpeci.cz\)](http://sexting.cdr(e-bezpeci.cz)) .

Co víme o sextingu – (10 minut).

Dílčí cíle k aktivitě: Žák se seznámí s tématem.

Nezvládnutý rozchod – (20 minut) hodnota osobních údajů.

Příběh - (2 minuty)

Patnáctiletá Zuzana chodila s Petrem už delší dobu, milovala ho, zbožňovala ho, měla s ním sex. Sex si společně natáčeli videokamerou a fotili se při něm. Po dvou letech se však spolu rozešli. Petr vytvořil falešnou webovou stránku Zuzany, na kterou umístil její osobní údaje (jméno, příjmení, telefonní číslo, e-mail, intimní fotografie a videa) a rozšířil odkaz na tuto stránku mezi Zuzaniny spolužáky, učitele, rodiče, rodiče spolužáků a další uživatele sociálních sítí. Zuzana se o stránce dozvěděla po několika dnech – podle počítačové stránky navštívilo více než 5 000 uživatelů.

Diskuze k příběhu – (16 minut) Co byste dělali být na místě Zuzany? Co se vlastně dá v takové situaci dělat? V našem případě spolu Petr a Zuzana provozovali sexting, tj. pořídili a vzájemně sdíleli intimní materiály (fotografie, videa). Mohli sexting ale skutečně legálně realizovat? (Řešení: Ne, nebylo jim 18 let, mohli sice mít sex, ale nesměli se u něj fotit.) Poškodilo nějakým způsobem chování Petra Zuzanu? Řešení: Ano, dopad na psychický stav, ale pravděpodobně i na stav fyzický – psychosomatické projevy. Myslíte si, že Petr porušil zákon? (Řešení: Ano, vyráběl a šířil tzv. dětskou pornografií, dále se dopustil trestného činu pomluvy apod.)

Dokončení příběhu - (2 minuty)

Výše uvedený příběh vychází ze skutečného příběhu kyberšikany využívající sexting. Jména osob byla změněna. Zuzana kontaktovala online poradnu projektu E-Bezpečí a také Policii ČR, která vyhodnotila jednání Petra jako závažné. Petr byl nakonec potrestán podmíněným trestem a finanční náhradou vzniklé újmy.

Dílčí cíle k aktivitě: Žák si je vědom všech rizik, které souvisí se sextingem. Žák se seznámí s legislativou spojenou se sextingem.

Tinder – (20 minut) Zasilání nahých fotografií, vyhrožování, predátor žádá čím dál víc.

Otázky na úvod – (2 minuty) Znáte nějaké seznamovací sítě? Jak podle vás fungují?

2 Příběhy z USA - OPRAVDOVÉ ZLOČINY #113 - Brenda Spencer & Nebezpečí seznánek - YouTube (31 minuta, délka cca 12 minut).

Diskuse – (6 minuty) Co udělala Sára na rozdíl od Ashlin ,než se s mužem setkala. Jak byste se zachovali vy?

Dílčí cíle k aktivitě Tinder: Žák zná rizika online seznamování a dokáže se správně zachovat.

Chat s „kamarádkou” (25 minut) - dětem bude předložen text a ony ho budou muset poskládat, jak asi rozhovor probíhal.

Věty pro aktivitu: (10 minut).

„Ahoj, promiň, něco jsem na internetu hledala a omylem jsem si tě přidala do přátel. Já jsem Pavla. Můžeme si spolu třeba psát, chceš? Tak dobře. A o čem si chceš psát? Ty jsi tak strašně hodná, že sis mě přidala. Můžeme být skvělé kámošky, ano? Můžeme si psát o čemkoli. A třeba si i vyměnit nějaké hezké fotičky, chceš? Dobře, začneš? Jasně, pošlu ti svou vlastní fotku, ať víš, jak vypadám, ano? A ty mi pak pošleš svou vlastní, souhlasíš? :) Dobře, tak mi ji pošli, ano? Poslal jsem ti fotku... už k tobě letí. A ty mi na oplátku taky pošli, jak vypadáš Díky za fotku, na oplátku posílám svou. Jéé, ty jsi na té fotce nádherná. Moc ti to sluší. Jsi překrásná. Pošleš mi další? :) Moc se mi nechce, spíš mi nějakou pošli ty, ano? Tak dobře, mám jednu malinko... odvážnější, takovou trošku intimnější v podprsence... můžu ti ji poslat? Nevadí ti to? Materiál vznikl ve spolupráci s projektem E-Bezpečí, Univerzita Palackého Olomouc Online bezpečnost Sexting Metodické náměty pro výukové aktivity Nevadí, klidně mi ji pošli. Tak dobře, posílám... ale jak říkám, je trošku intimnější, jsem tam v podprsence. :) Taky ti to sluší, jsi hezká :) Díky, ty jsi úplně zlatíčko. :) Pošleš mi taky nějakou svojí v podprsence? Nechci... stydím se... Nemusíš se stydět, vždyť tu nikdo není, jsme tu jen my dvě kámošky... Já ti fakt nic takého posílat nechci... Udělala jsem ti něco? :(Promiň, nechtěla jsem tě otravovat... Ty mi nevěříš? :(Ale já ti fotku poslala, já ti věřím... Tak dobře, posílám svou fotku v podprsence... „

Otázky k aktivitě: (15 minut)

1. Mohla by být fotografie, kterou Hanka odeslala neznámé Pavle, nějakým způsobem zneužita?
2. Všimli jste si, jakým způsobem byla zahájena komunikace? (Řešení: Jakoby náhodou, ale toto je právě strategie útočníka.)
3. Pro komunikaci agresora a dítěte je typická manipulace lichotkami, všimněte si, jak často jedna dívka chválí tu druhou.

4. Kdo spolu skutečně komunikuje? Jedná se o dvě dívky, nebo jste si všimli něčeho jiného (Řešení: V internetové komunikaci je třeba sledovat i detaily. Pokud se podíváme na lísteček č. 7, zjistíme, že najednou dívka komunikuje v mužském rodě – tj. pachatel se spletl!)
5. Jak by se měla správně Hanka zachovat, aby nedošlo k sextingu a vystavení se nebezpečí vydírání?

Dílčí cíle k aktivitě: Žák je obeznámen s jedním ze způsobů, jakým predátor navazuje konverzace s oběťmi. Ví, jak by se měl správně zachovat, kdyby se dostal do podobné situace.

Vhodné pro žáky 8. – 9. ročníku.

Pracovníci: učitel, metodik prevence výchovný poradce.

Prostory: třída.

Pomůcky potřebné k realizaci: projektor, lístečky ke hře: Chat s „kamarádkou“.

5. část programu (90 minut), Rizika v on-line prostředí část druhá (Kybergrooming)

Materiály pro studenty - [kybergrooming.cdr \(e-bezpeci.cz\)](http://kybergrooming.cdr(e-bezpeci.cz)), Sestava 1 (e-bezpeci.cz).

FILM Na hory - Na hory | Stream (18 minut).

Aktivita k filmu: Co je kybergrooming? - odvodit z filmu (2 minuty).

Následně otevřete diskusi: (10 minut)

1. Jak by mohl příběh pokračovat, kdyby se o Patrikově komunikaci nedozvěděli rodiče?
2. Myslíte si, že by dokázal vyděrač Patrika přimět k osobní schůzce v reálném světě?
3. Slyšeli jste někdy slovo kybergrooming? Co toto slovo znamená?
4. V rámci diskuse můžeme dále pokračovat tématem kybergrooming – jak probíhá, kde probíhá, jaké jsou techniky, které se v rámci kybergroomingu využívají atd.

Dílčí cíle k filmu Na hory: Žák ví bližší informace o tématu kybergroomingu.

Odhal predátora – Aktivita (15 minut).

- Dětem bude na plátně promítnuto 5 náhodných jedinců. Děti by měly určit jednoho o kterém si myslí, že by mohl být predátorem a vysvětlit na základě čeho určili právě tohoto jedince.
- Následně jim je ukázána správná odpověď a je zde vypsáno co daný pachatel vykonal.

Dílčí cíle k aktivitě: Žák umí rozlišit predátora.

Falešný profil (15 minut)

- Dětem bude promítnut profil jednoho z predátorů a povede se s nimi debata, podle čeho by poznali že by se mohlo jednat o predátora.
- Dětem je pak promítnut skutečný vlastník profilu, a to za co je odsouzen.

Dílčí cíle k aktivitě falešný profil: Žák rozpozná falešný profil.

Teoretická část (20-30 minut)

- Jak vypadá kybergrúmer? Typologie.
- Kdo je to kybergroomer?
- Typologie pachatelů kybergroomingu: KVAZIVOYEUR: stačí se dívat, EXPERIMENTÁTOR: baví se, než oběť zneužije, KRIMINÁLNÍK: svou oběť nebo získaný materiál prodá, DUŠEVNĚ NEMOCNÝ: nemá náhled
- Jakým způsobem navazuje kontakt s obětí. „Kybergroomer píše... „
- Jak se proti útoku kybergrúmera bránit.

Dílčí cíle k teoretické části: Žák zná průběh kybergroomingu a způsoby, jak se proti němu bránit.

Vhodné pro žáky 7. – 9. ročníku.

Pracovníci: učitel, metodik prevence výchovný poradce.

Prostory: třída.

Pomůcky potřebné k realizaci: projektor a plátno.

6. část programu (90 minut), Rizikové sexuální chování (Bezpečí + ukázkové situace)

Přednáška + rozhovor s člověkem z linky bezpečí (60 minut cca) [Témata pro základní školy | Sdružení Linka bezpečí \(linkabezpeci.cz\)](#) 2. stupeň ON-LINE

Dílčí cíle k přednášce a rozhovoru: Žák zná pravidla chování v online prostředí a umí je aplikovat.

Ruka osudu – (20 minut) Děti dostanou situaci, prochází se po místnosti, pak na povel akce běží do 4 rohů = 4 skupin. Skupina vyšle 1 zástupce, který si vylosuje, jak daná situace skončí a podle toho buď 1 kolo stojí, nebo musí splnit nějaký úkol. Pokud jsou v pořádku, tak a pokračují ve hře.

Dílčí cíle k aktivitě Ruka osudu: Žák si zopakuje situace z celého programu.

Ukončení - celého preventivního programu (10 minut).

Vhodné pro žáky 5. – 9. ročníku.

Pracovníci: učitel, metodik prevence, výchovný poradce, přednášející z Linky bezpečí.

Prostory: třída.

Pomůcky potřebné k realizaci: projektor a plátno, připravené lístečky na losování.